



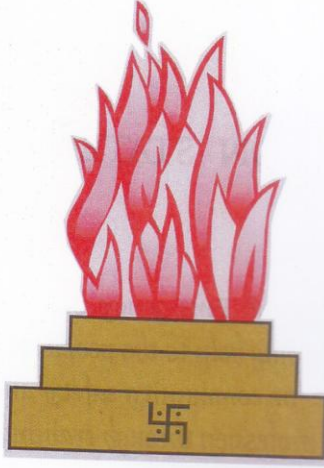
उज्याची सुरक्षीतताय आनी आपत्ती आडावपाक तयार रावप
हाचेर नागरिकांची हस्तपुस्तिका



१४ एप्रिल २०१४
राष्ट्रीय उजो पालोवपी सेवा दीस

उज्याचेर नियंत्रण ... हॅच बरें संरक्षण

उजो पालोवपी कक्ष
उजो पालोवपी आनी आपत्कालीन सेवा संचालनालय
सांतइनेज, पणजी-गोंय.



“ अग्ने ! नय सुपथा राये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् ।
युयोध्यस्मज्जु हुरोनमेनो भूयिष्ठा ते नम उक्ति विधेम ॥ ”

O Agni, Help us to gain prosperity by leading us on
the righteous path, you know all our thoughts and actions,
Redeem us from all our sins and evil ways.
We bow before you with gratitude.

– Rigveda

हे अग्नि सच्चे रास्ते पर चलकर समृद्धि (खुशहाली) प्राप्त करने में हमारी
सहायता करो। समृद्धि प्राप्त करने में हमारे सारे विचार और क्रियायें शुद्ध रहें
सारी बुराइयों और पापों से हमारी रक्षा करो। हम कृतज्ञतापूर्वक आपको नमन् करते हैं।

..ऋग्वेद

दृष्टीक्षेपातील लक्ष्य

राज्यातील जीवन व मालमत्तेचे आग आणि अन्वय आणीबाणीच्या विपत्तींमुळे होणारे नुकसान कमी करण्यासाठी सिद्धता व प्रतिबंधात्मक उपायांची पातळी वाढविणे, आणि सामान्य जनतेमध्ये अग्नीसुरक्षेविषयी जागरूकता निर्माण करणे.





दृष्टीक्षेपातील कार्य

सामाजिक सुरक्षेसाठी सर्वत-हेच्या धोकादायक प्रसंगी, अग्नीशमन आणि आणीबाणी सेवा ही संकटग्रस्त लोकांना मदत पोहोचविणारी सेवासंस्था म्हणून विकसित करणे आणि चांगल्या सार्वजनिक सुरक्षेसाठी, या व्यवसायात काम करणा-या सदस्यांना, आगीपासून होणारे नुकसान कमी करण्यासाठी, प्रतिबंधासाठी शिक्षण व प्रशिक्षणाद्वारे सुसज्ज करणे.

संचालक

अग्नीशमन आणि आणीबाणी सेवा
संचालनालय –गोवा.

आग दुर्घटनांचे विस्तृत वर्गीकरण

खूण व वर्गीकरण	साहित्य	योग्य छोटी साधने
वर्ग 'अ' 	<p>सामान्य ज्वालाग्राही वस्तूंमुळे (उदा. लाकूड, कपडा, रबर व खूपसे प्लास्टीक) लागणारी आग, ज्यासाठी, उष्णताशोषक पाणी, पाण्याचे द्रावण किंवा काही कोरड्या रसायनांचा लेप आवश्यक असतो, ज्यामुळे ज्वलनास प्रतिबंध होतो.</p>	<p>पाणी सोडणारी अग्नीशमन उपकरणे, (वॉटर गॅस टाइप अग्नीशामक किंवा वॉटर स्टोअर प्रेशर टाइप).</p>
वर्ग 'ब' 	<p>ज्वालाग्राही किंवा दहनशील द्रवपदार्थ, ज्वालाग्राही गॅसेस, ग्रीस व तत्सम पदार्थ, जेथे लागलेली आग, हवा बाहेर सोडून, जळणा-या वाफांना अटकाव करून किंवा ज्वलन साखळी अभिक्रियेस प्रतिबंध करून विझवीली जाते.</p>	<p>फोम, कार्बनडाय ऑक्साइड किंवा कोरडी रासायनिक पावडर सोडणारा अग्नीशामक.</p>
वर्ग 'क' 	<p>गॅसयुक्त पदार्थावर दाब पडल्याने लागलेली आग, जेथे जड गॅस किंवा पावडरच्या आधारे शीघ्रतेने जळणारा गॅस विरघळविणे आवश्यक असते.</p>	<p>कोरडी रासायनिक पावडर, कार्बनडाय ऑक्साइड किंवा जड गॅस सोडणारा अग्नीशामक.</p>
वर्ग 'ड' 	<p>काही ज्वालाग्राही धातूंमुळे (उदा. मॅग्नेशियम, टिटॅनियम, झिंकोनियम, सोडीयम, पोटॅशियम इ.) लागलेली आग, ही विझविण्यासाठी, जळणा-या धातूशी संयोग न होणारे, उष्णता रोधक अग्नीशामक साधन आवश्यक असते.</p>	<p>खास कोरडी रासायनिक पावडर सोडणारा अग्नीशामक.</p>

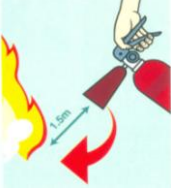
अग्नीशामकाचा वापर कसा करावा

अग्नीशामकाचे संरक्षक
आवरण बाहेर खेचा



पिन किंवा सेफ्टी क्लीप ओढा. यामुळे अग्नीशामक खुला होईल.

त्याचे तोंड आगीच्या मुळाशी
धरा



आगीच्या मुळाच्या दिशेने तोंड कराजर तुम्ही आगीच्या ज्वालेवर तो धरलात तर अग्नीशामक द्राव त्यामधून उडून जाईल व ते योग्य होणार नाही. तुम्ही इंधनावर मारा करण्याची गरज आहे.

अग्नीशामकाचा उच्चतम
लीवर फिरवा



उच्चतम हॅण्डल किंवा लीवर फिरवा / उघडा. यामुळे अग्नीशामकातील उच्चदाबयुक्त अग्नीशामक द्राव बाहेर सुटेल.

पुढे-मागे अशाप्रकारे आगीवर
प्रत्यक्ष फवारा सोडा



आग पूर्ण थंड होईपर्यंत सर्वबाजूंनी फवारा मारत रहा. सुरक्षित अंतरावर राहून अग्नीशामकाचा वापर करण्यास सुरवात करा, नंतर पुढे सरका. एकदा आग विझल्यानंतर त्या जागेवर लक्ष ठेवा, कारण ती परत पेटू शकते.

आगीपासुन सुरक्षा

कार्यालये, हॉटेल्स, शॉपिंग सेंटर्स, हॉस्पिटल्स, शाळा आणि घरे यांसारख्या इमारतींना लागलेल्या आगीत जिवीत आणि मालमत्तेची मोठी हानी होऊ शकते. आगीपासुन सुरक्षेचे योग्य ते उपाय अंमलांत आणल्यास ही हानी टाळता येते.

सर्वोत्तम प्रतिबंधक उपाय म्हणजे आगीचा धोका असलेल्या वस्तू काढून टाकणे. यासाठी, एक जबाबदार नागरिक म्हणून, आगीचा धोका म्हणजे काय, आणि तुमचे घर किंवा कामाच्या जागेतून अशा वस्तू काढून टाकण्यासाठी काय करावे हे तुम्ही जाणून घेणे गरजेचे आहे.

एखादा आगीचा धोका आढळल्यास तुम्ही अग्नीशमन नियंत्रण कक्ष किंवा टोल फ्री क्रमांक 101 ला कळवू शकता.

लक्षात ठेवा : सदैव तयार असणे म्हणजेच संरक्षण.

घरासाठी काही टीप्स

अन्न शिजत असताना अन्न तयार करताना

त्याकडे दुर्लक्ष करू नका



- अन्न शिजत असताना त्याकडे दुर्लक्ष करू नका. वापरात नसताना अन्न शिजविण्याची सर्व उपकरणे बंद करा व प्लग काढून ठेवा.
- अन्न शिजविताना योग्य कपडे वापरा. आगीजवळ काम करताना लांब बाह्यांचे सैल कपडे वापरू नका.

प्लगपॉईंटवर जास्त ल विद्युत उपकरणे वापरताना

घालू नका



- विद्युत उपकरणांवर जास्त लोड घालू नका.
- वायरींग व्यवस्थित आहे की नाही ते पहा. (विद्युत उपकरण आणि सजावटीचे दिवे इ.) झिजलेल्या किंवा तुटलेल्या वायर्स परवानाधारक तंत्रज्ञाकडून दुरुस्त करून घ्या.

जळते निखारे विझवा घराची सुरक्षा



- धुमसते कोळशाचे निखारे न विझविता कचराकुंडीच्या उतरणीवर टाकू नका.
- शेगडीचा वरचा भाग नेहमी स्वच्छ व उघडा ठेवा.
- आगीच्या जवळपास ज्वालाग्राही वस्तूंचा सांठा करू नका.
- निरुपयोगी वस्तू घराबाहेर टाकू नका. त्यांची योग्य विल्हेवाट लावा, अन्यथा त्या आग दुर्घटनेस कारणीभूत ठरू शकतात.

आगीचा धोका असलेल मुलांना आग पेटविण्यास प्रतिबंध करा.

वस्तू मुलांपासून दूर ठे



- माचिस, लायटर, मेणबती अशा नेहमीच वस्तू मुलांपासून दूर ठेवा आणि या वस्तूंशी त्यांना खेळू देऊ नका. त्याऐवजी, त्यांना आगीच्या धोक्याविषयी माहिती द्या.
- फटाक्यांसोबत खेळणा-या मुलांवर पालक / प्रौढ व्यक्तीने लक्ष ठेवले पाहिजे.

घरासाठी आगीपासून सु धूरशोधक व अग्नीशामक उपकरणे



- धूरशोधक व अग्नीशामक उपकरणे घरात असल्यास जीव वाचू शकतो.
- छोटे, बॅटरीवर चालणारे धूरशोधक उपकरणे देखील, धूर आढळल्यास मोठ्या आवाजात अलार्म वाजविते आणि आगीची लवकर सूचना मिळत असल्याने ते उपयुक्त आहे.

घरी एलपीजीचा वापर करताना योजायच्या मूलभूत सावधगिरीचे उपाय



- सिलिंडरला नायलॉनच्या दोरीने जोडलेली सेफ्टी कॅप जपुन ठेवा. गॅसगळती असल्यास ती थांबविण्यासाठी ही कॅप व्हॉल्वर घट्ट बसवा. सिलिंडर जोडलेला नसेल तेव्हा ही कॅप व्हॉल्वर घट्ट बसवा.



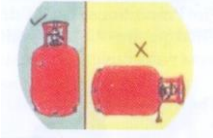
- रबरी ट्युबची नियमितपणे तपासणी करा, कुठे तडा असल्यास ते पहा. दोन वर्षांनी किमान एकदा रबरी ट्युब बदला.



- पहिल्यांदा माचिसची काडी पेटवा नंतर तुमच्या गॅसशेगडीचा बर्नरचा नॉब ऑन करा.



- स्वयंपाक करताना नेहमी सूती एप्रनचा वापर करा. ओटयाखालील बंद जागेत सिलिंडर ठेवू नका.



- नेहमी सिलिंडर उभा ठेवा.



- गॅस शेगडी नेहमीच सिलिंडरच्या पातळीपेक्षा उंच पातळीवर ठेवा.



- स्वतः दुरुस्ती करणे असुरक्षित आहे. वितरकाच्या तंत्रज्ञाला बोलवा.

सार्वजनिक ठिकाणी पाळण्याच्या काही टीप्स

एखाद्या सार्वजनिक स्थळी
वाजवीपेक्षा जास्त गर्दी करण
टाळा



- सुपरमार्केट, शॉपिंग सेंटर आणि मनोरंजन केंद्रांचे मालक, चालक व व्यवस्थापक या नात्याने तुमच्या इमारतीमध्ये वाजवीपेक्षा जास्त गर्दी करणे टाळा. गर्दीवर नियंत्रण ठेवा आणि जास्त गर्दीमुळे उद्भवणा-या धोक्याविषयी त्यांना कल्पना द्या.

अग्नीशामक उपकरण
जागेवरून हलवू नका



- चालू स्थितीतील आग विझविण्याची उपकरणे, उदा. रबरी पाइपचे रीळ, अग्नीशामक यंत्र इ. बसविलेल्या जागेवरून हलवू नका.

अग्नीसुरक्षा उपकरणांची
नियमितपणे देखरेख ठेवा



- अग्नीशामक यंत्राची नियमित सर्विसिंग करा, व्हाईस कम्युनिकेशन (पीए सिस्टीम), फायर अलार्म, आणि अन्य अग्नीसुरक्षा प्रणालींची नियमितपणे देखरेख ठेवा.

बाहेर जाण्याच्या मार्गात कधी
अडथळे करून ठेवू नका



- कॉरीडॉर, जाण्यायेण्याचा मार्ग, जिऱ्याच्या बाजुने सामान ठेवू नका.
- जागा वापरत असताना किंवा तेथे लोक असताना बाहेर जाण्याच्या मार्गाला टाळे लावू नका.

आग लागली असता काय करावे

जागा रिकामी करा



- प्रत्येकाला तेथून बाहेर काढा.

आग आंतमध्ये रोखा



- आग आंतच रोखण्यासाठी दरवाजा बंद करा.

गॅसचा मेन स्विच बंद करा
व मदतासाठी कॉल करा



- मेन स्विचपाशी जाणे शक्य असेल तर तो बंद करा, 101 क्रमांकावर कॉल करा.

स्वतः धोक्याबाहेर राहून
आगीशी मुकाबला करा



- तुम्हाला शक्य असेल तर आगीशी मुकाबला करा, मात्र स्वतःला व इतरांना इजा न करता हे काम करा.

धुरापासुन बचाव करणे



- जर तुम्हाला धुरापासुन बचाव करायचा असेल तर हात व गुडघे टेकून खाली सरपटत चाला.
- आग पेटत असताना, जमिनीपासुन 30 ते 60 से.मी. वर मोकळी हवा असते आणि धूर नैसर्गिकपणे वरवर जात असतो. सरपटत जाण्याने तुमचे डोके धूरातील विषारी घटकांपासुन दूर सुरक्षित क्षेत्रात राहते.

तुम्ही आगीत अडकले असाल तर

सुरक्षित खोलीमध्ये जा



- सुरक्षित खोलीत प्रवेश करा, विशेषतः जिथुन रस्ता नजरेत येईल अशा खोलीत जा.

दरवाजाची खांच बंद करा



- तुमच्या मागील दरवाजा बंद करा. दरवाजाच्या खालच्या बाजूची खांच, ब्लॅकेट किंवा रग घालुन बंद करा, त्यामुळे धूर खोलीत येणार नाही.

मदतीसाठी हांक था



- खिडकी किंवा अन्य उघड्या जागेतुन रस्त्याने जाणारे लोक सावध व्हावेत यांसाठी हांक मारा. त्यानंतर सुटकेसाठी वाट पहा.

101 वर फोन करुन पत्ता व आगीची सविस्तर माहिती था



- तुमच्या हाताशी फोन असेल तर, 101 क्रमांकावर फोन करा आणि ऑपरेटरला तुमचा पत्ता (रूम नं., सद्यस्थिती), इमारतीचा मजला, आगीत जळत असलेल्या वस्तू, अडकलेल्या व्यक्तीची संख्या याविषयी माहिती था.

घाबरुन जाऊ नका, मदत मिळेलच



- इमारतीतुन बाहेर उडी मारायचा प्रयत्न करू नका. मदत घेऊन येणारे निघालेच असतील.

तुमच्या कपड्यांनी पेट घेतल्यास

लक्षात ठेवा, आगीमुळे तुमच्या कपड्यांनी पेट घेतल्यास, थांबा, जमिनीवर पडा आणि लोळण घ्या.

थांबा



- थांबा, घाबरून जाऊ नका व धावू नका.

जमिनीवर पडा



- घरात किंवा घराबाहेर, ताबडतोब जमिनीवर पडा, आणि तुमचा चेहरा हातांनी झाकुन घ्या.

लोळण घ्या



- जाळ विझेपर्यंत जमिनीवर लोळण घ्या.
- अशा लोळण घेण्यामुळे, आगीतील ऑक्सीजन कमी होतो, ज्वाला कमी होतात.
- चेहरा हातांनी झाकुन घेतल्यामुळे तो जळण्यापासून वाचतो तसेच धूराचा दर्प तुमची फुफ्फुसे व डोळ्यांपर्यंत पोहचत नाही.

वीजेमुळे उद्भवणा-या आग दुर्घटना टाळण्यासाठी सावधगिरीच्या सूचना

वीजेमुळे उद्भवणा-या 60 टक्के आग दुर्घटना, शॉर्ट सर्किट, ओव्हरहीटिंग, ओव्हरलोडींग, निकृष्ट दर्जाच्या वीजसाधनांचा वापर, अवैध पद्धतीने इलेक्ट्रीक वायर्स सांधणे, अयोग्य इलेक्ट्रीक वायरिंग, योग्य अर्थिंग न पुरविणे, निष्काळजीपणा आणि अज्ञान इ.मुळे घडतात. योग्य ती काळजी न घेतल्यास यामुळे मोठी आग व अपघाती मृत्यू घडू शकतात. आगीविषयी पुरेशी सावधगिरी बाळगल्यास, अशा घटनांची तीव्रता कमी करता येते. वीजेमुळे लागलेला आग, विशेषतः इमारतामध्ये खूप वेगाने पसरते व जिवीत आणि मालमत्ता हानीस कारणीभूत ठरते. यासाठी जलदगतीने कार्य करण्याची गरज असते. अशावेळी मदतासाठी अलार्म वाजवा. विद्युत उपकरणांचा वीजपुरवठा बंद करा. कोरडी वाळू, कार्बनडाय ऑक्साइडची कोरडी पावडर वापरा किंवा गॅस (अग्नीशामक) भरा.

हे करा

- ISI प्रमाणित उपकरणे वापरा. थोडीशी जास्त किंमत तुमचा जीव वाचवू शकते.
- अचूक रेटिंग असणारे, चांगल्या दर्जाचे फ्युज, मिनीएचर सर्किट ब्रेकर व अर्थ लीकेज सर्किट ब्रेकर वापरा.
- एका उपकरणासाठी एक सॉकेट वापरा.
- आगग्रस्त भागातील वीजपुरवठा बंद करा.
- आगीपासून अधिक सुरक्षित म्हणून फ्युज आणि स्विच धातुच्या फलकावर बसवावेत.
- तुटलेले प्लग व स्विच बदला.
- गरम व ओल्या पृष्ठभागापासून विद्युत वायर्स लांब ठेवा.
- वापरानंतर उपकरण बंद करा व सॉकेट प्लगपासून काढून ठेवा.
- जास्त कालावधीसाठी घराबाहेर जायचे असेल तर मेन स्विच बंद करा.

हे करू नका

- निकृष्ट दर्जाची फिक्स्चर्स उपकरणे वापरू नका.
- वायरिंगवर तात्पुरते किंवा खुले जोड (जॉइंट्स) ठेवू नका.
- कार्पेट, मॅट किंवा दरवाजाखाली वायर्स घालू नका, त्या चिरडल्यामुळे शॉर्ट सर्किट होऊ शकते.
- उपकरणाची कॉर्ड लॉबकळती ठेवू नका.
- खुल्या वायरची टोके सॉकेटमध्ये घालू नका.

उंच मजली इमारत खाली करण्यासाठी मार्गदर्शक सूचना

उंच मजली इमारतीतील आग दुर्घटनाप्रसंगी, तेथील रहिवाशांना रांगेत व पद्धतशीरपणे सुरक्षित बाहेर काढण्यासाठी आगाऊ योजना तयार करून त्यानुसार कार्यवाही न केल्यास गंभीर समस्या निर्माण होऊ शकतात. सर्व सार्वजनिक संस्था, हॉटेल्स, निवासी घरे, रुग्णालये, कारखाने आणि विशेषतः शाळा व महाविद्यालयांमध्ये आगीतून बाहेर पडण्याची तालीम होणे अत्यंत आवश्यक आहे. याचे योग्यप्रकारे संचलन केल्यास, अशा इमारतीमधून रांगेत आणि जलदगतीने बाहेर येणे शक्य होईल, एवढेच नव्हे तर त्यामुळे स्वनियंत्रण कसे करावे ते शिकता येईल.

आगीतून बाहेर पडण्याची तालीम, अग्नी सुरक्षा योजनेनुसार सुरवातीच्या दोन वर्षांसाठी तीन महिन्यांतून किमान एकदा घेतली पाहिजे. त्यानंतर या तालमी प्रत्येक सहा महिन्यातून एकदा घ्याव्यात. शाळा इमारतींसाठी अशा तालमी सहामाहीतून एकदा, प्रामुख्याने प्रत्येक सहामाहीच्या किंवा शालेय वर्षाच्या सुरवातीला घ्याव्यात.

इमारतीतील सर्व रहिवाशांनी आगीतून बाहेर पडण्याच्या तालीममध्ये भाग घ्यावा. अशा तालमीचा लेखी अहवाल, इमारतीच्या जागेत तीन वर्षेपर्यंत ठेवावा आणि तो अग्नीशमन यंत्रणेद्वारे तपासणीसाठी सहज उपलब्ध असावा. तुम्हाला काही मदत किंवा मार्गदर्शन हवे असल्यास, 101 क्रमांकाद्वारे **अग्नीप्रतिबंधक कक्षाशी** संपर्क करा.

अपंग व्यक्तींसाठी आगीपासुन सुरक्षा

आग लागली असता काय करावे

- शक्य झाल्यास आग लागलेल्या खोलीचे दार बंद करा. बाहेर पडताना मागील सर्व दरवाजे बंद करा. यामुळे आगीच्या ज्वाला व धूर पसरण्यास प्रतिबंध होईल.
- बंद दरवाजा उघडण्यापुर्वी, हाताच्या मागील बाजुने त्याला स्पर्श करा.
- दरवाजा उघडु नका, तुम्हाला गरम वाटत असेल तर दुस-या बाजुने आग असु शकते.
- शक्य तितक्या त्वरेने प्रत्येकजण बाहेर पडा. मुल्यवान वस्तू गोळा करण्याचा प्रयत्न करु नका. शक्यतो सुरक्षितपणे बाहेर पडण्यासाठी प्रयत्न करा व घाबरुन जाऊ नका. यामुळे, आग तुमच्यापर्यंत पोहोचण्यापूर्वी, तेथुन बाहेर पडण्याबद्दल तुम्ही विचार करु शकाल.
- अग्नीशमन यंत्रणेशी संपर्क करा. आग लागलेल्या जागेचा पत्ता स्पष्ट सांगा.
- अग्नीशमन अधिकारी, घरात प्रवेश करणे सुरक्षित असल्याचे सांगेपर्यंत घरात परत जाऊ नका.

आगीमुळे तुमचा संपर्क तुटलेला असल्यास

- शांत राहण्याचा प्रयत्न करा.
- आगीच्या ज्वाला व धूरामुळे तुम्ही दरवाजाचा वापर करु शकत नसाल तर, दरवाजा बंद करा आणि खांच बंद करण्यासाठी टॉवेल किवा बेडशीटचा वापर करा. यामुळे धूर खोलीत पसरणे थांबेल.
- खिडकीजवळ जाण्याचा प्रयत्न करा. खोलीत धूर भरलेला असेल तर जमिनीवर सरपटण्याचा प्रयत्न करा, त्यामुळे श्वास घेणे सोपे होईल.
- खिडकी उघडा व इतरांचे तुमच्याकडे लक्ष वेधण्याचा प्रयत्न करा, जे अग्नीशमन यंत्रणेला सूचना देतील व काही अवधीतच मदत तुमच्यापर्यंत पोहोचेल.

आग दुर्घटना कशी टाळाल

- चालू स्थितीत ठेवण्यासाठी नसलेली सर्व विद्युत उपकरणे प्लगपासुन वेगळी करा.
- सिगरेट जळती नाही याविषयी खात्री करा.
- ऍशट्रे रिकामा करण्यापुर्वी त्यातील राख थंड झाल्याची खात्री करा.
- खुल्या जागेतील आगीभोवती पाहारा ठेवा.
- छोटे रूमहीटर बंद करा.
- रिकाम्या खोल्यांची दारे बंद करा

फटाक्यांपासुन सुरक्षितता

दिवाळी, लग्न समारंभ आणि अन्य आनंदाच्या प्रसंगी फटाके लावणे ही आपली परंपरा आहे. मात्र, कित्येकदा, अनिर्बंधपणे फटाके लावताना सुरक्षेसाठी कोणतीही सावधगिरी न बाळगल्याने, हे आनंदाचे प्रसंग दुर्घटनेत बदलतात. थोडीशी काळजी आणि काही सावधगिरीचे सुरक्षा उपाय यामुळे अशा घटना टाळून हे प्रसंग अधिक आनंदी व अर्थपूर्ण करता येतात. फटाके वापरताना घ्यायचे काही सावधगिरीचे उपाय खालीलप्रमाणे:-

हे करा

- ☞ फटाक्यांवर लिहीलेल्या आग सुरक्षा विषयक सावधगिरीच्या सूचना काळजीपूर्वक वाचा.
- ☞ फटाके लावताना नेहमीच एक पाण्याची बादली व वाळू जवळ ठेवा.
- ☞ सुरसुरी, रॉकेट, यांसारखे वापरलेले विझलेले फटाके नेहमीच पाण्याच्या बादलीत किंवा कोरड्या वाळूत टाका.
- ☞ पेटल्या उडत्या फटाक्यांच्या ठिणग्या रोखण्यासाठी तुमच्या घराची दारे आणि खिडक्या योग्यप्रकारे बंद करा.
- ☞ मुले फटाके लावित असताना मोठ्या माणसांनी त्यांच्यावर लक्ष ठेवणे आवश्यक आहे.
- ☞ मोकळ्या मैदानात आणि खुल्या जागेत फटाके लावणे सुरक्षित आहे.
- ☞ रॉकेट, फुलझडी आणि अन्य उडते फटाके, गवती छप्पर असलेल्या घरांजवळ आणि गवताच्या गंजीजवळ लाऊ नयेत.
- ☞ फटाके लावताना घट्ट सुती कपडे घाला.
- ☞ अकस्मातपणे तुम्हाला भाजून जखम झाल्यास, जळजळ थांबेपर्यंत त्यावर थंड पाणी ओता आणि डॉक्टरांचा सल्ला घ्या.

हे करू नका

- ☞ मोठ्या माणसांच्या गैरहजेरीत मुलांना फटाके लाऊ देऊ नका.
- ☞ पेटू न शकणारे फटाके लाऊ नका.
- ☞ इमारतीच्या अगदी जवळ फटाके लाऊ नका.
- ☞ पेटलेले तेलाचे दिवे, अगरबत्ती किंवा मेणबत्त्या फटाक्यांजवळ ठेऊ नका.
- ☞ घरात फटाके लावण्यास परवानगी देऊ नका.
- ☞ फुलझडी, हातबाँब हे फटाके पेटताना हातात धरू नका.
- ☞ धोकादायक आणि मोठा आवाज करणा-या फटाक्यांजवळ मुलांना जाऊ देऊ नका.
- ☞ फटाक्यांच्या दुकानाजवळ फटाके वाजवू नका.
- ☞ पेटते फटाके बेझुटपणे मोकळ्या हवेत फेकू नका.

हॉटेल्समधील अग्नीशमन सुरक्षा

हॉटेल्समधील अग्नीशमन सुरक्षा, खालील पैलू विचारात घेऊन सांभाळत घेते:

- ★ **व्यवस्थापनाची जबाबदारी** यामध्ये, आपल्या कर्मचा-यांना, अग्नीशमन सुरक्षा विषयक धोरण लेखी स्वरूपात जारी करणे, प्रथमोपचार व अग्नीशमक उपकरणे हाताळण्यासाठी कामगारांना प्रशिक्षण, ठराविक व्यक्तींवर जबाबदारी सोपविणे, बाहेर पडण्याच्या तालमींचे आयोजन आणि सराव या बाबी अंतर्भूत आहेत.
- ★ **धराची व्यवस्था करणे:** आग रोधक बांधकाम आणि निराळे विभाग करून हे काम करता येते.
- ★ **सुटकेचा सुरक्षित मार्ग तयार करणे** हॉटेलच्या कोणत्याही भागातून, सार्वजनिक रस्ता, खुली जागा किंवा सभास्थळाकडे येण्यासाठी अखंडित व अडथळे नसलेला मार्ग तयार करणे.
- ★ **आणिबाणीच्या प्रसंगी वीजपुरवठा व प्रकाशयोजना** कॉरीडॉर, जिने, तळमजला, बाहेर जाण्याचे सूचनादर्शक फलक, उजळण्यासाठी व अग्नीशमक उपकरणे, पंप इ. चालविण्यासाठी समांतर वीजपुरवठा व प्रकाशयोजना व्यवस्था असावी.
- ★ **आगीपासुन सुरक्षा / आगीशी मुकाबला करणारी उपकरणे:** इमारतीची उंची कितीही असली तरी, आगीचा तपास लावणारी व ती विझविणारी पुरेशी उपकरणे तेथे असली पाहिजेत. उदा. इंटरनल हायड्रंट सिस्टीम, ऑटोमॅटीक डीटेक्शन कम अलार्म सिस्टीम, छोटे अग्नीशमक यंत्र इ.

आगीपासुन सुरक्षा हा विषय आगीस प्रतिबंध करण्यापासुन सुरु होतो, त्यासाठी कामाच्या ठिकाणी होणारे ज्वलन, आगीचा धोका असलेली मालमत्ता, आणि धोक्याची शक्यता असलेल्या उत्पादन प्रक्रीया याविषयीचे काही मुलभूत ज्ञान असणे आवश्यक आहे. अशावेळी घटनास्थळी हजर असलेला कामगार अगदी सुरवातीलाच आगीशी मुकाबला करण्यासाठी व ती विझविण्यासाठी अत्यंत महत्वाचा असतो, जो जिवीत आणि मालमत्तेचे होणारे नुकसान कमी करू शकतो. परंतु यासाठी त्याला माहिती व प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे.

आगीशी मुकाबला करण्याचे प्रशिक्षण देण्यासाठी महत्वाचे घटक

- ☞ कामगारांमध्ये उचित दृष्टीकोन निर्माण करा.
- ☞ आग ज्वलनाच्या घटनांविषयी मुलभूत आणि स्पष्ट माहिती, जी आगीला निश्चित व सुरक्षितपणे सामोरे जाण्यास उपयुक्त ठरेल.
- ☞ संबंधित कारखाना / कार्यक्षेत्रातील आगीच्या धोक्यांची माहिती.
- ☞ आगीशी लढण्याच्या अचूक तंत्राविषयी माहित
- ☞ प्रथमोपचार व बचाव तंत्राविषयी माहिती.
- ☞ कारखान्याच्या आणीबाणीच्या योजनांची माहिती, याची तालीम घेतलेली असावी. प्रशिक्षणादरम्यान अग्नीशामक कवायतींचे आयोजन करावे.
- ☞ संबद्ध आग दुर्घटना प्रकरणांचे विश्लेषण, जे आग सुरक्षेचे महत्त्व ठसविण्यास पूरक ठरेल.

आगीचा वाढता धोका नियंत्रणात ठेवण्याचा एकमेव मार्ग म्हणजे, उचित दृष्टीकोन असणारे माहितगार व सुरक्षित कामगार तैनात करणे.

तात्पुरती बांधकामे/ मंडप आगीपासुन सुरक्षित राखण्यासाठी सूचना

- मंडपाच्या छपराची उंची 3 मीटरपेक्षा कमी असु नये.
- अशाप्रकारच्या संरचनेत कधीही सिंथेटीक सामान किंवा सिंथेटीक दोर वापरु नयेत.
- सर्व बाजुच्या इमारतीं अथवा भिंतीपासुन किमान 3 मीटर्स जागा सोडावी.
- एखाद्या चालू असलेल्या वीजवाहिनीखाली असा मंडप उभारू नये.
- रेल्वे लाइन, विद्युत उपकेंद्र, भट्ट्या आणि अन्य धोकादायक जागांपासुन पुरेशा लांब अंतरावर अशाप्रकारचे मंडप उभारावेत.
- मंडपाच्या सर्व बाजुंनी बाहेर पडण्याचे मार्ग पुरेसे रुंद असावेत (किमान 1.5 मीटर्स).
- मंडपाच्या आतील व बाहेरील बाजुस मोक्याच्या ठिकाणी प्रथमोपचार अग्नीशामक व पाण्याच्या बादल्या ठेवाव्यात.
- तांतडीच्या पर्यायी लाइटची तरतुद केलेली असावी.
- लाकडी सळपे,गवत यांसारखे दहनशील साहित्य, ज्वालामुखी व स्फोटक रसायने आणि त्याप्रकारची सामग्री मंडपाच्या आंत किंवा जवळपास साठविण्यास परवानगी देऊ नये.
- तात्पुरते बांधकाम / मंडपाच्या जवळपास, कोणत्याही प्रकारचे खुल्या ज्वाला असणारे फटाके लावण्यास परवानगी देऊ नये.
- ज्वालारोधक सामग्री (जी.आय.शीट्स) वापरुन स्वयंपाकघराची भिंत उर्वरित मंडपक्षेत्रापासुन वेगळी करावी

लिफ्टमध्ये अडकल्यास

माणसे आंत असताना लिफ्ट बंद पडल्यास, घाबरण्यामुळे मोठा धोका संभवू शकतो.

हे करा

- शांत रहा आणि घाबरलेल्या अन्य व्यक्तीला शांत राहण्यास सांगा.
- त्यांना विश्वासात घ्या व कोणताही धोका नसल्याचे, वेगवेगळ्या मार्गाने मदत मिळणार असल्याचे, आणि लिफ्ट नियंत्रणाबाहेर जाऊन शाफ्टखाली पडण्याची शक्यता नसल्याचे सांगा.
- मदतीसाठी लिफ्टमधील अलार्म बटन किंवा फोनचा वापर करा.
- लिफ्टमध्ये अलार्म नसल्यास दार वाजवा आणि मदतीसाठी आवाज द्या.
- एकदा तुम्ही बाहेरील एखाद्या व्यक्तीशी संपर्क साधलात की, काय झाले ते त्याला सांगा व तांतडीने तज्ञ व्यक्तीची मदत मिळविण्यास सांगा.
- त्या व्यक्तीला 101 क्रमांकावर (अग्नीशमन सेवा) कॉल करण्यास सांगा.
- शांत रहा आणि वाट पहा, तुम्हाला भूक, तहान किंवा चिंता सतावेल, परंतु तुमची सुटका होईल.

हे करू नका

- बाहेरून तज्ञ व्यक्तीची मदत मिळाल्याशिवाय लिफ्टमधून बाहेर पडण्याचा प्रयत्न करू नका.
- बळजबरीने लिफ्टचे आतील दार उघडण्याचा प्रयत्न करू नका.
- लिफ्टच्या छताला असलेल्या उघड्या भागातून वर चढण्याचा मोह टाळा.

प्रथमोपचार

संकट ओढवल्यानंतर खूप नुकसान होण्याची शक्यता असते. जखमींना हॉस्पिटल, क्लीनीक किंवा वैद्यकीय केंद्रावर उपचारासाठी न्यायचे असते. प्रकरण गंभीर स्वरूपाचे नसेल तर तुमचे स्वतःचे किंवा सार्वजनिक वाहन वापरून फॅमिली डॉक्टर किंवा हॉस्पिटलकडून वैद्यकीय सल्ला घेता येतो. वैद्यकीय मदत उपलब्ध होण्यापुर्वी जर तुम्ही अपघातस्थळीच प्रथमोपचार देवु शकत असाल तर जखमीचे दुःख आणि वेदना कमी करण्यास तुम्ही नक्कीच मदत करू शकता.

रक्तप्रवाह कसा थांबवाय



रक्त वहात असलल्या जागी हाताच बोट किंवा पंजा ठवा व दावुन धरा

- रक्तस्त्राव किंवा हॅमरेजमध्ये रक्त शिरांतुन बाहेर येत असते.
- अशावेळी प्रसंगाचे गांभीर्य बदलत राहते.
- रक्त थोपविण्याची प्रमुख पद्धत म्हणजे शिरेवर थेट दाब देणे किंवा टर्निकेट वापरणे.

शिरेश्वर थेट दाब देणे



- शरीराच्या कोणत्याही भागातील रक्तस्राव थांबविण्यासाठी अत्यंत परिणामकारक असणारी अशी ही पद्धत आहे.
- रक्त वहात असलेल्या जागी हाताचे बोट किंवा पंजा ठेवा व दावुन धरा.
- काही वेळाने साधारणपणे रक्तस्राव थांबेल.
- जखमेत एखादा विजातीय घटक असल्यास किंवा फ्रॅक्चरची शक्यता असल्यास, ही पद्धत वापरू नये.
- या पद्धतीमुळे जखमेत काही प्रमाणात जंतुसंसर्ग होण्याची शक्यता असते. ते टाळण्यासाठी दाब देण्यापुर्वी मऊ किंवा जाळीदार कापडाचा एक तुकडा जखमेवर ठेवा.

भाजलेल्या व पोळलेल्या भागावर उपचार करणे



उष्णता, रसायने किंवा किरणोत्सर्गामुळे, शरीराच्या त्वचेवर भाजल्याच्या व पोळल्याच्या जखमा होतात.

- भाजलेला भाग थंड पाण्याच्या धारेखाली धरून किंवा थंड पाण्यात किमान दहा मिनीटे बुडवून ठेवून आग, वेदना आणि सूज कमी करा.
 - भाजलेल्या भागाशी संलग्न असलेल्या रिंगज, घडयाळ, पट्टा, कपड्याची नाडी या वस्तू सूज येण्यापूर्वी हळुवारपणे काढा.
 - भाजलेला भाग, स्वच्छ, प्रामुख्याने निर्जंतुक, लंवरहित कपड्याने झांका.
- फोड फोडु नका किंवा जळलेल्या भागावर काही चिकटलेले असल्यास ते काढु नका.
 - जळलेल्या भागावर लोशन, मलम किंवा मेण लावु नका.



जळलेल्या भागावर लोशन, मलम किंवा मेण लाव नका

फ्रॅक्चरवर उपचार करणे



फ्रॅक्चर म्हणजे काय?

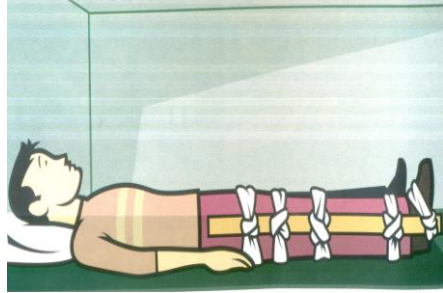
फ्रॅक्चर म्हणजे हाड तुटणे किंवा मोडणे. एखाद्या व्यक्तीला फ्रॅक्चर आहे हे कळण्यासाठी अनेक खुणा व लक्षणे असतात -

- वेदना होणे.
- दुख-या भागाची नेहमीप्रमाणे हालचाल होत नाही.
- दुख-या भागाचा आकार नैसर्गिक राहत नाही
- त्या भागाला सूज येते तर काहीवेळा ठणके मारतात.
- अंगातील ताकद कमी होते.
- त्या भागाचे काम अनियमित होते, तर दुख-या पायाची उंची कमी होते.

फ्रॅक्चरसाठी प्रथमोपचार

- गंभीर रक्तस्राव आणि श्वासोश्वासाच्या समस्येवर प्रथम उपचार करा
- जिथल्या तिथे उपचार करा, अनावश्यक हालचाल टाळा.
- दुखरा भाग व्यवस्थित बसवा, जखमेच्या वर आणि खाली सांपळी जोडा.

गंभीर रक्तस्राव आणि श्वासोश्वासाच्या समस्येवर प्रथम उपचार करा आणि नंतर दुखरा भाग व्यवस्थित बसवा.



स्ट्रेचर न वापरता जखमींना कॅज्युल्टीत हलविणे

स्ट्रेचर उपलब्ध नसेल किंवा बनविणे शक्य नसेल तेव्हा जखमींना उचलून कॅज्युल्टीत न्यावे लागते. यासाठी परिस्थितीनुसार तुम्ही वेगवेगळ्या पद्धती वापरू शकता:

थोडासा आधार दिल्यास मानवी पाळणा

जखमी चालू शकतो.



शुद्धीवर असलेल्या व थोडासा आधार दिल्यास चालू शकणा-या जखमींसाठी ही पद्धत वापरता येते.

त्याच्या पाठीवर हात टाकून त्याला घट्ट धरा व त्याच्या बाहूंना तुमच्या खांद्याचा आधार द्या, तो आपल्या शरीराचा भार तुमच्यावर टाकेल.

जखमीचे वजन कमी असल्यास.



अग्नीशमन शिपायाने उचलणे

शुद्धीवर असलेल्या किंवा बेशुद्ध, जखमीचे वजन कमी असल्यास ही पद्धत वापरता येते.

खाली वांका, जखमीला तुमच्या खांद्यावर आडवे घाला व वर उचला. तो स्थिर राहण्यासाठी तुमचा हात त्याच्या पायांभोवती धरा कारण त्याचे मनगट तुम्ही तुमच्या पुढच्या बाजूने धरलेले आहे.

जखमी शुद्धीवर आणि कमी वजनाचा असल्यास



पाठीवर घेणे

जखमी शुद्धीवर आणि कमी वजनाचा असल्यास व आपले हात वापरू शकत असल्यास, तिला उचलून नेणे ही एक उत्तम पद्धत आहे.

याप्रकारे जखमीला पाठीवर घेऊन, तिचे हात तुमच्या गळ्याभोवती अडकवून स्थिरपणे तिला उचलू शकता.

जखमी व्यक्ती मूल किंवा

प्रौढ व वजनाने हलकी असल्यास



पाळणा पद्धत जखमी व्यक्ती मूल किंवा प्रौढ व वजनाने हलकी असल्यास ही पद्धत वापरा.

जखमीच्या खांद्या व मांडयाखाली हात घालून उचलल्यास ती अगदी आरामदायी स्थिती असेल.

शांतताकालीन आणीबाणी

संकट कधी सूचना देऊन येत नाहीत. कोणतीही आण्णबाणीची स्थिती हाताळताना, त्वरित कार्यवाहीसाठी, विविध प्रकारच्या आण्णबाणी प्रसंगांची मुलभूत माहिती तोकाना करून देणे गरजेचे आहे आणि सुरक्षाविषयक माहिती व विविध प्रकारच्या शांतताकालीन आण्णबाणी घटनांचा सराव यामुळे लोकांना त्या परिचित होतात व कोणत्याही परिणामांना ते सामोरे जाऊ शकतात.

प्र

बाहेर पडा व उंच भागात स्थलांतर करा



जर तुम्ही घरी असाल तर

- आहे त्याच स्थितीत रहा, मात्र पोलीस किंवा अग्नीशमन दलाने सांगितल्यास तांतडीने जागा खाली करण्यासाठी तयार रहा.
- घरी राहणे धोकादायक आहे असे वाटल्यास मदतीसाठी पोलीस किंवा अग्नीशमन दलाशी (नाव आणि पत्ता देऊन) संपर्क करा व तांतडीने बाहेर पडा.
- मोकळी क्षेत्रे, ओढे, पावसाळी नाले यांपासुन दूर उंच भागात स्थलांतर करा.
- राज्य अथवा जिल्हा प्रशासनाकडुन अद्यावत माहिती मिळण्यासाठी छोटा रेडीओ चालु करा.

वेगाने वाढणा-या पाण्यात कार तिथेच सोडा



जर तुम्ही कारमध्ये असाल तर

- पुराची चिन्हे दिसत असल्यास सावध रहा.
- बारीकेड्सच्या बाहेर गाडी चालवु नका, कारण ती तुमच्या सुरक्षिततेसाठी ठेवलेली असतात.
- वेगाने वाढणा-या पाण्यात जर तुमची कार अडकली असेल तर ती तिथेच सोडा आणि तांतडीने उंच जागी जाण्याचा प्रयत्न करा.
- मदतीची गरज वाटल्यास 101 किंवा 100 क्रमांक डायल करा.

वीजा चमकणे

तुमच्या भागात वादळी वारे वहात असतील तर घरात, इमारतीत किंवा गाडीतच थांबा आणि धातुच्या वस्तू वा फिक्सचर्सपासुन दूर रहा.

वायर जोडलेल्या फोनवर जर तुम्ही घरी असाल तर

बोलु नका



- शॉवर किंवा स्नान करणे टाळा. प्लंबिंग व बाथरूम फिक्सचर्समधुन वीजप्रवाह येऊ शकेल.
- आणीबाणी प्रसंग वगळता, वायर जोडलेल्या फोनवर बोलु नका. कॉर्डलेस किंवा सेलफोन वापरणे सुरक्षित असते.
- कॉम्प्युटर व त्याप्रकारची सर्व वीजेची उपकरणे प्लगपासुन काढा व सर्व एअरकंडिशनर्स बंद करा. वीज चमकण्यामुळे निर्माण होणा-या वीजेमुळे त्यांचे नुकसान होऊ शकते.

निवारा शोधा



जर तुम्ही बाहेर असाल तर

- इमारत किंवा वाहनात आसरा घ्या.
- खुल्या जागेत किंवा रानात असाल तर सखल भागात, म्हणजे घनदाट फांया असलेल्या लहान झाडाखाली आसर घ्या.
- जर तुम्ही खुल्या मैदानात असाल तर जमिनीवर वाकुन बसा.
- खुल्या पाण्यात असाल तर किना-यावर या.
- सायकल, बाइक किंवा गोल्फकारमध्ये असाल तर तिथुन बाहेर पडा.
- लोकांचा जमाव एकत्रित असल्यास तो पांगवावा.

किना-यावर या



वीजा चमकत असताना या गोष्टी टाळा

- फोन, वीजेची उपकरणे, इलेक्ट्रॉनिक साधनांचा वापर.
- उंच झाडाखाली उभे राहणे.
- खुल्या किंवा उंच जागी थांबणे.
- धातुच्या वस्तू बाळगणे.
- धातुची कुंपणे, पाइप्स किंवा रेल्वेजवळ थांबणे.

जेव्हा भूकंप होतो

गॅस लिकेजविषयी
सावधगिरी बाळगा



भूकंपादरम्यान किंवा भूकंप झाल्यानंतर मेणबती, माचिस किंवा तत्सम खुली ज्योत पेटवु नका, कारण गॅस लिकेज असु शकते.

स्वतःभोवती काहीतरी
सुरक्षाकवच घ्या



- शांत रहा.
- डेस्क, टेबल किंवा अंतर्गत भिंतीखाली बसा. खिडक्या, गारे, भिंती, प्रदर्शनी कपाटे व अन्य खाली पडणा-या व तुम्हाला इजा करु शकणा-या वस्तू, उदा. लाइट्स, फर्निचर किंवा फिक्स्चर्स यांपासुन दूर रहा.

अग्नीसुरक्षा उपकरणे
वापरुन अलार्म करु नका



- वीजपुरवठा बंद असेल किंवा तेथुन आगीचे शिंतोडे उडत असतील व अलार्म चालु असेल तो वाजवु नका.

इमारतींपासुन दूर रहा



- जर तुम्ही घराबाहेर असाल तर इमारती व डोक्यावरील वायर्सपासुन दूर रहा.
- भूकंप थांबेपर्यंत खुल्या जागी रहा.

वाहन उभे करा व आंतच
थांबा



- वाहन चालवित असल्यास, त्वरेने परंतु सुरक्षित वाटल्यानंतर थांबा. आणि गाडीतच रहा.
- झाडे, इमारती, पूल, ओव्हरब्रीज, डोक्यावरील विद्युत वायर्स यांखाली किंवा जवळपास थांबणे टाळा.

भूकंप थांबल्यानंतर

रांगेत बाहेर पडा

- बाहेर पडण्यासाठी गर्दी करु नका त्यामुळे धांवपळ



सुरु होईल.

तुटलेल्या वायरिंगला स्पर्श

करु नका



- कोणत्याही तुटलेल्या वायरिंगला स्पर्श करु नका तसेच गॅस लिकेज आढळल्यास त्याविषयी कळवा.
- जखमींना किंवा ज्यांना तुमच्या मदतीची गरज असेल त्यांना करा. आवश्यक वाटल्यास 101, 100 क्रमांक डायल करा.

बांधकामाचे काही नुकसान झाले असल्यास तपासा



- तुमच्या घराच्या बांधकामाचे काही नुकसान झाले असल्यास तपासा आणि सहाय्यासाठी नगरपालिका, पंचायतीला (स्थानिक संस्था) त्याविषयी कळवा.

ढलगरल/डडरीखलली गलडले गेलुडलस तुडकी ऑलवंत रलहणुडलकी कुडतल वलडवलणे

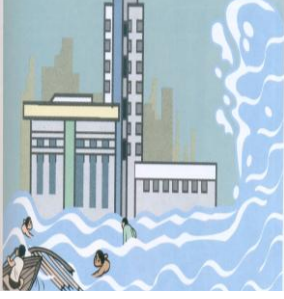


ढलगा-डलखलली गलडले गेलुडलस सरुवसलधलरण डलरुगदरुशक सुकनल :

- आहे तुडलक सुथलतलत रलहल आणल वलखुरलेलुडल कलकल व डडलत असलेलुडल वसुतुंडलसुन सुरकुशलत रलहणुडलसलठी तुडके डुके व केहरल, कुुल, डुलकुकुल, वरुतडलनडनु, डुलकुस इ.दुवलरे इलकुन घुडल.
- धुुकलदलडक कुुतुरे कलवल असुथलर वसुतुंडलसुन दुरु ऑल आणल तुललेलुडल कलकलडलसुन तुडके डलड सुरकुशलत रलहलवेत डलसलठी शकुड इललुडलस, तुणक डुतलंकल ऑड डलडलत घललल.
- सुवलतलल कलकेकुडल खलडकुडल कलवल उंक कडलटे नसलेलुडल डुलतुलशुी घुटुडणे कसुन घुडल. तुणक तुडल, डेसुक कलवल डललंगलखलली रीघल, तेथे तुडुहललल हवेशुीर ऑलगल तसेक डडणल-डल वसुतुंडलसुन सरुलकुण डलळेल.
- तुडुही सुरकुशलत डलगलत असलल तर तेथेक थलंडल. डलड-डल कलवल ललडुतकल वलडर करु नकल, कलरण डुडलेलुडल कलवल असलेलुडल डलड-डलंडर ढलगरल कुुसळणुडलकल आणल ललडुत व ऑलनुडलतुल वीऑडुरवठल कललु असणुडलकल धुुकल असु शकतुु.
- लकुष वेधणुडलसलठी डुललेश ललडुतकल वलडर करल. गंस ललकेऑकल धुुकल नसलुडलकी खलतुरी डुतलुडलशलवलड ललडुतके सुवलक, डलकलस, आग कलवल गंस सुतुवुह इ. डेतुवु नकल.
- ऑर तुडुही ढलगा-डलखलली ऑखडले असलल, तर रकुतलडुलसरण सलडलनुडल रलहणुडलसलठी व रकुतलके कुलुलुत हुुणे तुलळणुडलसलठी कलही वेळुकेकुडल अंतुरलने डुुटे व तुळकुडुडलंकुी हललकलल करलत रलहल.
- तुडुकुडल आलवडतुडल वुडकुतुींकल वलकलर डुनलत आणुन डलनसलक धुैरुड वलडवल. डलडुळे तुडुकुडल वलकणुडलकुडल आशल व लडणुडलकुी हलडुत वलडेल.
- शलंत रलहल, सलवध रलहल व सुतुकेसलठी आलेलुडलंकुडल हलकेलल डुरलतलसलद डल. अनलवशुडकडणे ओरडुन तुडुकुी शकुतुी कुुीणवु नकल.
- आडललुडल आसडलस कुुणीतरुी आहे असुी खलतुरी इललुडलस डुललश ललडुतदुवलरे कलवल हलंक देडन सुतुकल करणल-डलंकुे लकुष तुडुकुडलकडे वेधुन घुडल.
- तुडुकुडल ऑलवळडलस डुरीऑ असलुडलस, तुडलतुलल अननु व डलणी डुडल, उघडुडलवलरुल अननु व डलणी डुडलडकुी गरऑ डडलुडलस तुडलत तुललेलुडल कलकल कलवल अनुड वसुतुंडुे तुकडे डडले नसलुडलकुी खलतुरी करल. उडललवध अननु दुीरुघकलळ डुरलवे डुहणुन ते थुुडे थुुडे खल.

त्सुनामी

त्सुनामीचे विध्वंसक स्वरूप



त्सुनामी म्हणजे काय ?

त्सुनामी म्हणजे सागरी तळातील विनाशक अस्वस्थतेपासून समुद्रावर किंवा किना-याजवळ उत्पन्न झालेल्या प्रचंड लाटांची मालिका, जसे भूकंप, समुद्राच्या तळाशी निर्माण झालेल्या हालचाली, भूस्खलन आणि समुद्राच्या तळातील ज्वालामुखीचा उद्रेक.

समुद्राच्या तळाशी निर्माण झालेल्या हालचालीमुळे निर्माण झालेल्या समुद्री भूकंपामुळे बहुतांश त्सुनामी तयार होतात. ज्या क्षेत्रातून त्या तयार होतात, तेथून सर्व दिशांना खूप अंतरावर पसरतात. खोल पाण्यात त्सुनामीच्या लाटा लक्षात येत नाहीत मात्र किना-यावर येताना त्यांची उंची वाढते.

सर्व त्सुनामी संभाव्यपणे धोकादायक असतात आणि किना-यावर धडकताना त्या अत्यंत विनाशक व हानिकारक बनतात.

समुद्र अचानकपणे मागे सरकतो



बारकाईने चौकशी करण्यासाठी किना-याकडे थांबू नका



टेहेळणीसाठी धोक्याची चिन्हे

- जर तुम्ही किना-यावर किंवा समुद्राजवळ असाल व तुम्हाला जमिनीचे हादरे जाणवत असतील तर लगेच उंच भागात धाव घ्या. त्सुनामीची सूचना येण्याची वाट बघू नका.
- समुद्रपातळी अचानक कमी झाल्याचा परिणाम म्हणून किनारा रेषा कित्येकदा एक किलोमीटर किंवा त्यापेक्षा अधिक अंतर मागे सरकते, हे येणा-या किंवा येत असलेल्या त्सुनामीचे प्रारंभिक चिन्ह असू शकते. शक्य तितक्या त्वरेने उंच मैदानी भागाकडे चला.
- बारकाईने चौकशी करण्यासाठी किना-याकडे वळू नका.
- जर जागा खाली करण्याची सूचना दिली असेल तर लगेच करा.

त्सुनामीच्या तडाख्यात सापडल्यास काय करावे

शक्य तितक्या त्वरेने
उंच मैदानी भागाकडे
चला



- सखल किनारी भागातील घरे व इमारती सुरक्षित नव्हेत.
- त्सुनामीची सूचना दिलेली असेल तर अशा इमारतीत थांबू नका.
- शक्य तितक्या त्वरेने उंच मैदानी भागाकडे चला.

बळकट कॉंक्रीटच्या
इमारतीत आसरा घ्या



- शक्य तितक्या त्वरेने जमिनीवर किंवा उंच मैदानी भागाकडे जाणे शक्य नसेल तेव्हा, बळकट कॉंक्रीटने बांधलेल्या उंच बहुमजली इमारतीचे वरचे मजले आश्रय देऊ शकतात.

खोल पाण्यातुन बाहेर
पडा



- तुम्ही बोट किंवा जहाजावर असाल व तुमच्याकडे वेळ असेल तर खोल पाण्यातुन तुमचे जहाज बाहेर काढा.
- हवामान कडक असेल तर बोट धक्क्यावर सोडून उंच भागात कुच करणे अधिक सुरक्षित ठरेल.

'सर्व सुरक्षित'
सिग्नल मिळण्याची
वाट पहा



- सुरक्षित होईपर्यंत त्या जागेपासुन दूर रहा.
- एक लाट येऊन गेल्यानंतर धोका संपला आहे असा मूर्खपणाचा विचार करू नका - त्सुनामी म्हणजे फक्त एक लाट नसुन बदलत जाणा-या आकारातील लाटांची मालिकाच असते.

चक्रीवादळास तोंड देण्यास सज्ज राहण्यासाठी टीप्स

चक्रीवादळ येण्यापूर्वी करायचे प्रतिबंधक उपाय :

- तुमचे घर सुस्थितीत असल्याची तपासणी करा.
- तुमच्या घराच्या छपरावर लॉबकळणा-या झाडाच्या फांया कापुन दूर करा.
- मालमतेतील सुट्या / कमकुवत वस्तू बदला (लोखंडी पत्रे, लाकडे इ.).
- तुमच्या भागातील आपत्कालीन योजना जाणुन घ्या.
- खालील वस्तु असलेला आपत्कालीन संच तयार ठेवा - छोटा रेडीओ, टॉर्च, ताजे पाणी, हवाबंद डब्यातील अन्नपदार्थ, माचिस, तेलाचा दिवा,स्वयंपाकाची भांडी, छोटा स्टोव्ह, जलरोधक पिशव्या आणि प्रथमोपचार किट.
- आपत्कालीन फोन क्रमांकांची यादी, उदा. पोलीस, अग्नीशामक दल, रुग्णवाहीनी, गॅस आणि वीजपुरवठा, तयार ठेवा.
- वीज, गॅस व पाणीपुरवठा कसा व कधी बंद करायचा याची माहिती मिळवा.
- तुमची महत्वाची कागदपत्रे अग्नी/जलरोधक कंटेनरमध्ये ठेवा.
- तुमच्या घरगुती वस्तु व साधनांचा विमा उतरवा.

चक्रीवादळ सुरू असताना करायचे प्रतिबंधक उपाय :

- तुमच्या सर्व विखुरलेल्या वस्तू आंत एकत्र करा.
- तुमची गाडी शोधुन काढा व भक्कम जागी पार्क करा.
- सर्व दरवाजे, खिडक्या व शटर्स बंद करा.
- सर्व वीजेची उपकरणे बंद करा, गॅस बंद करा.
- आंतच रहा व इमारतीच्या सर्वात मजबूत भागात आश्रय घ्या.
- तुमच्या छोट्या रेडीओवर ताज्या बातम्या व सूचना ऐकणे चालु ठेवा.
- वारा अचानक थांबला तरी वादळ संपले असे समजु नका, विरुद्ध दिशेने जोरदार वारा लगेचच धडकु शकेल.
- अधिकृत 'सर्व सुरक्षित' सिग्नल मिळण्याची वाट पहा.

चक्रीवादळानंतर करायचे प्रतिबंधक उपाय :

- बाहेर पडणे सुरक्षित आहे असे अधिकृतपणे सांगेपर्यंत बाहेर पडु नका.
- गॅस लिकेजची तपासणी करा.
- ओली असल्यास वीज उपकरणे वापरु नका.
- घर खाली केले असल्यास, घरी परतणे सुरक्षित आहे असे अधिकृतपणे सांगेपर्यंत घरी परतु नका.
- तुटलेल्या वीजवाहिन्या, मोडलेले पूल, इमारती, व झाडे यांपासुन सावध रहा.
- पूराच्या पाण्यात उतरु नका.
- तुमच्या छोट्या रेडीओवर अधिकृत सूचना व सल्ले ऐकणे चालु ठेवा.

कार्यवाहीबाबत वस्तुस्थिती

खालील बाबी तुम्हाला माहित असाव्यात -

- नळीतुन एका मिनीटाला सुमारे 600 लीटर्स पाण्याचा फवारा.
- पाणीवाहक ट्रकद्वारे फक्त 4500 लीटर्स पाणी नेता येते.
- आगीवर पाणी मारण्यासाठी दोन नळ्या वापरल्यास, एक पाणीवाहक ट्रक रिकामा होण्यास फक्त 4 मिनीटे पुरेत.
- गोवा अग्नीशमन दलाकडील ना हरकत दाखला म्हणजे आगीच्या उद्रेकाविरुद्धची हमी नव्हे.
- एखाद्या जागेत अग्नीशमन उपकरणे असल्याने आग लागण्यास प्रतिबंध होत नाही. त्यांची योग्यप्रकारे निगा राखल्यास, आणि ती त्वरेने परिणामकारकरित्या वापरल्यास, आगीमुळे होणारे नुकसान कमी करता येते.
- आग दुर्घटनेची माहिती अग्नीशमन दलाला न दिल्यास आग पेटती राहण्याचा धोका असतो. प्रत्येक आग दुर्घटनेची माहिती नजीकच्या अग्नीशमन दलाला कळवा. 101 क्रमांकावर कॉल करा.

आग दघटना प्रसगी

101 डायल करा.

राज्यातील अग्नीशमन केंद्रांचे फोन क्रमांक

अग्नीशमन आणि आणीबाणी सेवा संचालनालय पणजी-गोवा.	2225500, 2227616, 2423101, 2425101	hq-fire.goa@nic.in
पणजी अग्नीशमन केंद्र	2425101, 2232902/101 2225500, 2423101	pnj-fire.goa@nic.in
म्हापसा अग्नीशमन केंद्र	2262900, 2263354/101	map-fire.goa@nic.in
डीचोली अग्नीशमन केंद्र	2362100, 2361397/101	bic-fire.goa@nic.in
मडगाव अग्नीशमन केंद्र	2714600, 2715825/101	dfsm-fire.goa@nic.in
फोंडा अग्नीशमन केंद्र	2312044, 2315863/101	cfsp-fire.goa@nic.in
वास्को अग्नीशमन केंद्र	2513840, 2519068/101	vas-fire.goa@nic.in
कुडचडे अग्नीशमन केंद्र	2650307, 2605345/101	cur-fire.goa@nic.in
वाळपई अग्नीशमन केंद्र	237444/101	vap-fire.goa@nic.in
ओल्ड गोवा अग्नीशमन केंद्र	2285344	old-fire.goa@nic.in
पेडणे अग्नीशमन केंद्र	2201201, 2201393/101	per-fire.goa@nic.in
काणकोण अग्नीशमन केंद्र	2633311, 2633500/101	can-fire.goa@nic.in
वेर्णा अग्नीशमन केंद्र	2887085, 2887122/101	vrn-fire.goa@nic.in
कुंडई अग्नीशमन केंद्र	2395455	kfs-fire.goa@nic.in
पिळर्ण अग्नीशमन केंद्र	2407100, 2407101	

आगीस प्रतिबंध म्हणजे जीवनाची सुरक्षा

अग्नीशामक सैनिकाची प्रार्थना

हे देवा !

ज्या ज्या ठिकाणी आगीच्या ज्वाळा भडकतील,
आणि मला कर्तव्य बजावण्यासाठी बोलावणे येईल

तेव्हा काही जीव वाचविण्याचे बळ मला दे,
त्यांचा वयोगट कोणताही असो.

खूप उशीर होण्यापुर्वी
लहान मुलांचे जीव वाचविण्यात

तसेच वृद्ध व्यक्तींना
या भीषण प्रसंगातुन वाचविण्यात

मला सहाय्य कर.

दुर्बलांचा आक्रोश मला ऐकु येवो.

आगीपासुन त्यांना वाचविण्याचे मला सामर्थ्य दे.

माझ्यातील सर्वोत्तम ते देण्यासाठी,

माझ्या प्रत्येक शेजा-याचे व त्याच्या

मालमत्तेचे रक्षण करण्यासाठी,

माझा व्यवसाय ही माझी प्रेरणा बनू दे.

आणि माझ्या नशीबाने त्यासाठी

मला प्राण गमवावे लागल्यास,

माझी मुले व पत्नी यांच्यावर तुझे कृपाछत्र असुदे.

मराठी भाषांतर :- राजभाषा संचालनालय, गोवा सरकार, जुंता हाऊस, पणजी.



GOA FIRE & EMERGENCY SERVICES FIRE FORCE TRAINING CENTRE



3 Main Activities

• Fire Prevention • Fire Extinction • Training

PROFESSIONAL TRAINING COURSES

For Government and Non-Government Public Fire Services
Regional Training Centre (Approved by Ministry of Home Affairs, Govt. of India) -
SUB OFFICER'S COURSES (N.F.S.C.)

B.Sc FIRE TECHNOLOGY 3 ½ YEARS - Affiliated to Goa University
AND

Tailored Training Course By Professionals
Meeting the needs of Industries and Commerce

Contact

DIRECTORATE OF FIRE AND EMERGENCY SERVICES

Government of Goa, St. Inez, Panaji - 403 001

Tel:- (0832) 22423101, 22425101 Tel. Fax: (0832) 2225500

E-mail: dir-fire.goa@nic.in/ trg-fire.goa@nic.in Website: www.goadfes.gov.in



प्रकाशन

संचालक

उजो पालोवपी आनी आपत्कालीन सेवा संचालनालय
सांतिनेज, पणजी-गोंय

Printed at the Government Printing Press, Panaji-Goa-06/250-4/2014.